

ALBINA.

Ese detrei ori in septemana: Mercuri-a, Vinerri-a si Dominec'a, candu o cõla intrãga, candu numai diumetate, adeca dupa momentulu impregiariloru.

Pretulu de prenumeratiune:

pentru Austria:	
pe anu intregu	8 fl. v. a.
" diumetate de anu	4 " " "
" patrariu	2 " " "
pentru Romani'a si strainetate:	
pe anu intregu	16 fl. v. a.
" diumetate de anu	8 " " "
" patrariu	4 " " "

Prenumeratiunile se facu la toti dd. corespundinti a-i nostri, si d'adrepulu la Redactiun Josefstadt, Langeasse Nr. 43, unde suntu ase adresã si corespondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea seã speditur'a; oate vorfi nefrancate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuicis si alte comunicatiuni de interesu privatu — se raspunde cate 7 cr. de linie repetirile se facu cu pretiu scadiutu. Pretulu timbrului cate 30 cr. pent. una data, se antecipa.

De la diet'a Ungariei.

Mai nainte d'a incepe rapõrtele, detorim u o rectificare la siedinti'a din 28 nov. publicata in nr. lu tr. adeca la lupt'a in caus'a de natiunalitate au participatu pre langa cei numiti, inca si deputatii: Ioane Popoviciu - Desseanulu, Aureliu Maniu, Sig. Popoviciu, Ioane Misiciu si Andrei Medanu, aperandu toti cu argumente agere proieptulu minoritatei. Cuventarile lor se vor publica pe rondu.*)

Siedinti'a din 30 nov. a casei reprezentantiloru.

S'a ocupatu de cateva linii ferate, de matrimonele niste, de legea interconfesiunala. Totu lucruri secundarie.

Siedinti'a din 1 dec. a casei reprezentantiloru.

La ordinea dilei e proieptulu de lege pentru uniunea Transilvaniei cu Ungari'a. Se incepe desbaterea generala.

Macelariu: Proieptulu de resolutiune ce l'am asternutu in numele meu si alu consotiloru mei de credintia, nu este inspiratu de tendintie separatistice. Nimenc n'are de cugetu a provocã fre-cari intre singuratecele natiuni din tiãra. Resolutiunea si proieptulu dietei convinu in dorinti'a d'a stringe o legatura intre aceste douã tieri mai tare de cum fuse cea din diplõm'a lui Leopoldu, — diferescu inse in punctulu de manecare. Legile de la Clusiu nu sunt valide. (Presiedintele lu chiama la ordine.) Legile din 1848 de la Clusiu nu potu fi valide. (Presiedintele lu chiama era si ordinu pomenindu-i § 54 din regulamentulu casei.) Asiã-dara in dieta nu este libertatea cuventului (Sgomote furiõse.)

Popoviciu nu crede cã presiedintele ar avã dreptu se detraga cuventulu cutarui deputatu daca nu vorbesce la placerea dsale.

Nyãry propune a lasã pre deputati se vorbãsa.

Macelariu luandu era si cuventulu, intre sgomote mari motivãza proieptulu de resolutiune. (Cuventarea va urmã.)

Contele **Bethlen** e pentru proieptulu de lege

Dr. Tincu incepe se cetãsa cuventarea sa pentru proieptulu de resolutiune. (Cas'a radica proteste sgomotõse contra cetirei, presiedintele i spune cã cetirea nu e permisa.) Oratorulu dechiarã cã nu cunõsce intr'atãta limb'a magiariloru in catu se põta cuventã, deci daca nu-i permitu cetirea, se vede silitu a renunciã la cuventu. (Noi totusi vom publica cuventarea ce erã s'o tiena.)

Rannicher e contra majoritatei, si ar dorã ca ministeriulu studiandu cestiunea de nou, se astãrna altu proieptu in sesiunea venitõria.

La 2 õre se suspinde siedinti'a, la 4 õre se redeschide si se continua desbaterea generala.

Simony si **Hoszu** se intielege cã nu sunt pentru resolutiune.

Sigismundu Borlea observandu procedur'a incorecta a maioritãtii magiare fatia de deputatii natiunali, disc intre altele cã spiritele sunt revoltate, si cas'a nutresce o antipatia catra deputatii natiunali (contradiceri sgomotõse), exemplu viu este **Macelariu** si **Tincu**, pe cari nu numai cã i-a intreruptu ba ce e mai multu, pe cestu din urma, pentru cã

nesciindu limb'a magiara, si-a cititu vorbirea, — l'a lipsitu de cuventu. Pre langa astfelu de impregiarari triste, noi cari am subscrisu acelu proieptu de resolutiune, neci nu ne potemu dimitte in desbaterea aceluia nefiindu aici in casa cuventulu liberu (Mare miscare) Admonãza cas'a cã si legile uniunei s'au adusu pre langa astfelu de presiuni si spirite revoltate in anulu 1848; pentru aceea ar fi fostu fõrte cu cale, deca cas'a ar fi incunjuratu astfelu de lucruri, era nu se le revõce de nou. (Tumulu mare.) In fine o spune cã la desbaterile ulteriori nu va mai participã. (Miscare mare.)

Presiedintele respinge imputatiunea cã cuventulu n'ar fi liberu, si provõca la regulamentulu casei care prescrie *ro-stirea* si nu permite *cetirea* cuventariloru.

Dr. Lazaru Petcu (pentru resolutiune) incepe a cuventã de pe o chartia pe carea o radica la o naltime cuviincioãsa ca se fie vediuta. (Sgomote mari.)

Presiedintele lu face atentu cã regulamentulu casei nu iãrta cetirea.

Dr. L. Petcu n'are cunoscintie complete despre limb'a magiariloru, deci e silitu se cetãsa. (Sgomotulu cresce totu mai tare.)

Bonis propune casei se fie cu consideratiune la acãsta epõca de transitiune si se-i permita lui **Petcu** cetirea. (Cas'a se invoiesce.)

Dr. L. Petcu incepe se cetãsa ungueresce cu o intonatiune atatu de contraria limbei ungueresci, in catu pare a fi studiata. De la 1562 n'a fostu intre Ungari'a si Transilvani'a de catu o uniune personala. Proieptulu de uniune este o planta esotica, necapace a prinde rãdãcine. Votãza pentru resolutiunea lui **Macelariu**.

Vladu intre sgomote apera proieptulu de resolutiune; **Babesiu** ajunge a fi ascultatu cu atentiune, motivãza resolutiunea. (Cuventarile se vor publica.)

Bohatiãlu si **Puscariu** tienu cu sãsulu **Rannicher**.

La observarea ministrului **Wenckheim** cumca cas'a asculta vorbirile minoritatei, dar acãst'a se vorbãsa putiene ca legea se se põta curundu trimite la santiunare, — replica sãsulu **Binder** cã densulu tocm'a nu e dintre aceia cari dorescu santiunarea legii.

Proieptulu de resolutiune s'a respinsu. La desbaterea speciala a proieptulu ministerialu, mai toti romanii paresira cas'a, a nume cu ministeriulu au votatu numai **Hoszu** si **Ivacikovics** cari de multu au proditu din taber'a natiunalaru.

Incependu-se desbaterea speciala, la §. 3 care pastrãza legea electorala feudala in Transilvani'a, d. **Iosifu Hoszu** cu lacreme in ochi spuse casei cã acãsta despusetiune *i-a nemicitu* speranti'a nutrita de 20 de ani cã uniunea ar potã fi fericitõria pentru Transilvani'a. (**Hoszu** singuru a fostu dintre romanii care a tienu la uniune de 20 de ani, si din asta cauza s'a desbinatu de credinti'a politica a natiunei sale intregi. Care inima sentitõria se nu-lu compatimãsca astadi in desamagirea sa, vediundu-se cum s'a despartitu de natiunea sa pentru a nu mai fi cu neci o natiune!)

Siedintiele din 2, 3 si 4 decemvre a casei reprezentantiloru

se ocupara de cãile ferate, control'a detoriei de statu, espropriatiune in orasiulu Pest'a si cateva propuneri ce se vor ti-

pari pentru sesiunea venitõria, intre acestea un'a alui **Schwarz** pentru reorganizarea universitatei.

Pe mercuri la 11 õre se ascãpta cuventulu de tron care se inchida diet'a.

Cuventarea deputatulu V. Babesiu

tienuã in 2 noemvre la desbaterea cestiunei de natiunalitate in diet'a Ungariei.

Onorata casa reprezentativa! Me rogu se fiu ascultatu cu rãdãre cã me voi nisuf a fi scurtu.

Nu me voi folosã de argumente teoretice, istorice si diplomatice; acesteã privintie au satisfacutu altii. Eu me voi servã mai vertosu de argumente practice si voi purcede din punte de vedere practice.

Mai nainte de tõte fie-mi iertatu a indreptã o modesta observatiune catra acei domni, cari inca totu mai tienu si pretindu cã cestiunea de natiunalitate, ba chiar si natiunalitatea ar fi opulu reactiunei sãu alu cutarei maistrãii. Asiã sciu, si credu cã nu se va trage la indoiãla din neci o parte cumca fiii neci-unei natiuni nu s'au luptatu cu atatu zel, cu atatu devotamentu pentru natiunalitate, casi magiarii, credintiosii fii ai natiunei magiare. Intrebu deci: fost'a si lupt'a si devotamentulu loru unu opu alu cutarei reactiuni sãu vre-unei maistrãii? Sãu cã dõra credeti domnilor cã — daca acelu zel si devotamentu la fiii natiunei magiare a fostu productulu sentiului si consciintiei natiunale, numai fiii natiunei magiare ar fi capaci de astfelu de sentiu si virtute?! Este usioru a vorbf' de reactiune si — ddiu mai scie de ce maistrãia, a imputã altor'a de acestea, atunci candu dvõstra sciti cã natiunalitatea vi e asecurata; dar ve rogu se incetati a incarcã cu suspitiune pre altii, anume pre accia, cari din asemene motive casi voi se folosescu spre asemene scopu, de asemene medilõcc, cãci in cele din urma suspitiunea recade asupr'a celor'a ce se servescu de ea.

Trecendu acũ la cestiunea de pre tapetu, voi spune mai antaiu cum precepu io acãsta cestiune. Insemnu inse din capulu loculu cã n'o precepu dupa scõla nemiãsca, ci asiã, precum o sentiu si precum am invetiatu a o precepe tocm'a in scõla magiara, de la cei mai eminintii, mai renumiti barbati magiari.

Dechiaru si eu din capulu loculu cã privescu in caus'a de natiunalitate o cauza de viãtia, atatu pentru singuratecele natiunalitati, catu si pentru patri'a intrãga.

Eu, o. casa, servindu-me de termini imprumutati din scõla magiara, astfelu precepu natiunalitatea ca (s'audimu!) ca „*consciintia de sine a poporulu, ca — indreptãtirea poporulu la viãtia publica.*” Cu alte cuvinte: „*natiunalitatea este spiretulu luminatu si espresu in publicu alu poporulu.*”

Poporulu fora de natiunalitate asiã-dara, tocm'a dupa scõla magiara, este o turma, ce in viãtia publica, in statu nu cumpenesce nemic'a. Particulariloru unui asemene poporu põte, ce e dreptu, se li mërãga si bine, precum põte se prospereze pe langa conditiuni bune unu sclavu sãu o vita, dar unu atare poporu nu traiesce sie-si si pentru sine, ci acelor'a si pentru aceia si din grati'a acelor'a, cari din timpu in timpu i sunt stepanitori.

Astfelu precepu natiunalitatea si — astfelu si-a preceputu natiunalitatea sa si natiunea magiara — pana atunci, pana ce si-a asecurat'o prin lege. Deci fiindu cã natiunalitatea este o cestiune de consciintia si de sentiu, de cultura si libertate, este neaperatu de lipsa ca ea ca atare se se recunõsca si scutãsca prin lege, si acãst'a chiar intru interesulu patriei comune; cãci fiindu natiunile parti constitutive ale patriei, prin recunõscerea si asecurarea lor, se garantãza consciintia, cultur'a si libertatea patriei.

Am auditu de mai multe parti dicenduse: „recunõscemu esistintia si egalitatea de dreptu a natiunalitatiloru, dar tocmã pentru cã recunõscemu, nu este de lipsa ca se esprimemu acelea in lege, se le inarticulãmu.” Din alte parti erasi se dice: „si altmintre este asecurata egalitatea de dreptu inca prin legile de la 1848”. — Eu asiã tienu cã natiunalitatiã patriei, afara de cea magiara, prin legelatiunea mai nõua nu sunt recunoscute si garantate, si cumca nu me insielu, dovedesce, de exemplu, si aceea, cã in acãsta patria, bã chiar aici in acãsta casa, dupa legile custatõrie nu este permis neci se se amintãsca alta natiunalitate publica de catu cea magiara, insusi unui reprezentante de alta natiunalitate, nu-i este iertatu a se numã deputatu de natiunalitatea sa. (Strigari: neci nu este reprezentante de natiunalitate, ci de tiãra!) Asiã este, de tiãra dupa lege, dar nu dupa adevèru si realitate; cãci pe mine — buna õra, nu m'au alesu si tramisu aici tiãra, ci poporulu romanu. (Contradiceri. Sgomotu.)

Ve rogu, dloru, va fi bino se ne precepemu; si se-mi credeti, cã nu ni põte fi folositoriu a incurcã ideile si a ignorã faptele. Daca in patri'a nõstra este recunoscuta si asecurata prin lege egalitatea natiunale, pentru ce acele numerõse regiminte, custatõrie mai numai din romanii, se numescu regiminte ungueresci, si nu romanesci? si pentru ce soldatii de natiunalitate romana servescu si sangera pentru altii, pentru istori'a si glori'a altor'a, era nu pentru a natiunei loru proprie? — Caus'a este, dloru, pentru cã natiunalitatea loru nu este recunoscuta prin lege, de unde deducu erasi cã este neaperatu de lipsa, ca recunõscerea natiunalitatiloru si egalitatei loru de dreptu se se inarticuleze in fruntea legii, tocm'a asiã, precum este de lipsa ca se se inartabileze in cartea funduaria dreptulu tuturor composesoriloru la cutare proprietate comuna.

Ni se dice cã egalitatea de dreptu a natiunalitatiloru este recunoscuta si cã aceea ici colã se si respãcta in viãtia publica; dar mi veti concede, dloru cã pre catu este acãst'a adevèratu, se intõppla simplu numai din gratia, era nu pe temeiulu legii; noi inse dorim u se avemu temei in lege.

Poteti se ni diceti cã avemu acum astfelu de regimu, eare tiene cuvenita socõta de natiunalitati. Si de-ar fi asiã, cine inse ni garantã cã mane-poimane nu va urmã altu regimu, care nu va vre se tiena de felu socotã la de natiunalitati, — si cine ni põte garantã cã mane-poimane nu vor siedã intr'acãsta casa deputati, cari nu vor vre se scie nemica de egal'a indreptãtirea natiunale? De unde erasi urmãza cã inarticularea egalei indreptãtiri natiunale este neaperatu de lipsa. Ce ati dice DVõstra, dloru, candu dupa unu parinte remanendu cinci-siese copii in averea comuna, in timpulu minoritatei sãu absintiei celor'alalti, unulu, celu mai mare, sãu celu mai istetiu si indrasnetiu, si-ar inscriã tõta averea la numele seu, macar cã in tablele publice vechi, in „Corpus juris” averea stã la numele tuturor membriloru familiei; acum, ajungendu ceia lalti maioreni, ar pretinde ca la averea parintãsca se se scie si numele lor in cartea publica, cãci li compe aseme de dreptu; inse fratele din posesiune li-ar raspunde cã nu vede pentru ce cauza ar fi acãst'a de lipsa, cãci fiindu ei toti frati, nime nu li nãga egalitatea de dreptu! — Nesmintitu ar fi acãst'a unu respunsu fõrte frumosu, inse asiã credu cã prin acelu neci unulu dintre frati nu s'ar sentã multumitu si odihnit; pentru cã ori cata incredere ar avã ei catra fratele din posesiune, dar facia de urmatorii, clironomii aceluia, si mai vertosu urmatorii lor facia de urmatorii aceluia — cum altu-felu si-ar potã asecurã mai bine dreptulu, de catu prin inscrierea aceluia in cartile publice? Scurtu vorbindu, la acãsta cestiune eu asiã credu cã pre catu timpu esistintia publi-

*) Prin o sminta a eulegatoriloru s'a fostu omisu fora voia unu punctu intregu din acelu raportu. Dandu acãsta deslucire, ii rogãmu pe dd. ablegati numiti se binevoiesca a o primi de la noi dreptu satisfacere deplina. Red.

ca a naționalităților nu va fi recunoscută, și egalitatea lor de drept nu va fi garantată prin lege, nu poate se fie nici vorbă despre egalitate națională în patria, până atunci poate se fie vorba numai de grație sau bunăvoință, sau ori-ce altă, dar de egalitate națională nu. Deci et-a-vi încă o dată cauză, pentru carea pretindem, suntemu detori se pretindem, ca în legea ce are a regulă cauză naționalităților, primul paragraf se cuprinda respicatu egalitatea de drept a naționalităților.

Atața intru interesul naționalităților inși. Fiindu asie-dara, precum am arătat, naționalitatea chiar după doctrina magiara, o capacitate și condiție de cultură și de libertate, este lucru firesc și învederat că dacă naționalitatea se apasă sau se împedea, nu este cu putință ca se nu se împedea și restringa și suflului ei, limbă poporului, prin ce se înfigu plage de moarte culturale și civilizației comune a patriei, prin ce se periclită prosperitatea, viitorul patriei, ne mai amintindu de pericolele posibile și din afara între astfel de împregiurări. Pentru aceea, O. casa, se nu ne amăgim, se recunoștem neaperața necesitate d'a pronunțată prin lege egală îndreptare națională, d'a o pronunțată cu atața mai vertos, căci și cea laltă parte a monarhiei a pronunțată în constituția sa pentru toate națiile de dincolo; și cu privinția la această faptă Vi marturisescu, dloru, că nici o dată n'asiu fi crediutu și acceptatu, ca legelatiunea de dincolo, Reichsrath-ulu se intrăca pe dița Ungariei în liberalismu facia de naționalități! (O strigare: dar cehii?) Ve rogu, dloru, a ni votă astfel de libertate națională, astfel de drept pentru limbă, cum au cehii în Bohemia, și ne vom plecă naintea liberalismului magiaru. Si asie Vi repetu: constituția austriacă, adică o partiloru de peste Laita, recunoșce egalitatea de drept a naționalilor și restaveresce dreptul limbelor pentru toate țările; apoi — și noi totu numai atața ceremu de la dița Ungariei. —

Am auditu dicendu-se că proiectul de lege alu comisiunii centrale satisface tuturor dreptelor pretenșiuni ale naționalităților, pentru că li dă naționalităților toate condițiile de existență și de dezvoltare.

Dacă ar fi asie, n'asiu pot se diu nemica contra acestui proiect de lege; dar se vedemu cum stă treb'a. Pre candu acestu proiect decretă dreptul eschisivu, dominația naționalității magiare pentru țiera întreaga, pre candu elu dă limbii magiare celu mai deplinu, mai nerestrinsu drept în legelatiune și în centru, și totodată o decretă totu pe această limbă de limbă oficială și diosu în viața municipală pretotindenea, — de alta parte nu concede celorlalte naționalități nice unu felu de drept, era limbelor nemagiare numai unu drept foarte restrinsu și iluzoriu. Si apoi acestea se fie condițiile de existență și de dezvoltare acordate naționalităților? și despre acestea am auditu din mai multe parti dicendu-se că dau cale liberului concursu, liberii întreceri între naționalități? Dacă astfel de pusețiune este libera întrecere, atunci asie credu că spresiunea „întrecere” n'are întielesu, și — folosindu-me de o asemănare, asta întrecere este, cași cum fatia de cinci copilasi legati bure, ati pune unu usariu pe calu, înarmatu cu sabiă și cu pistole, și apoi ati dice: no baieti, acum alergati, întreceti-ve, concursulu este liberu între voi! (Sgomotu și ilaritate.) Precepu, O. casa că potu se fia între noi opinii diferitorie, aceea inse că pusețiunea ce vreti se ni o croiti, ar fi o situație de liberu concursu, marturisescu că nu potu precepe cu mintea mea.

Cu multu mai loiale și ceitabile este proiectul nostru fatia de naționalitatea și limbă magiara; căci acestă — *antiau*: recunoșce și pronunță egalitatea de drept pentru națiunea magiara, ba și supremația ei factică în totă țiera; a *doua*: în privinția limbii dispune ca aceea în legelatiune și la autoritățile și forurile judecătorești centrale se fia limbă oficială peste totu obligatoriă și totodată limbă medilicitoria pentru totă țiera. Prin această precum disei, proiectulu nostru de lege recunoșce chiar și supremația naționalității și limbii magiare, dar inse recunoșce o supremația dictată de împregiurari, situată în fapte positive, și această pe temelul unui principiu, era nu arbitrarmente, precum face proiectulu comisiunii centrale; proiectulu nostru adică staveresce regula că naționalitatea națiuni în majoritate, este primă naționalitate

în țiera, și limbă ei este limbă oficială în legelatiune și în centru peste totu, și totodată limbă medilicitoria între cele lalte naționalități în țiera întreaga.

O. Casa! Am de spus aci că proiectulu nostru în generalu este basatu pe principie și procede numai din principie, era principiele lui sunt de astfel, în catu ele potu fi reu întielesu sau splicate, dar nici o dată combutate pricepu combutate cu argumente, cu argumente valide, reali. Pentru că, amintindu primul principiu alu acestui proiect de lege, — cine ar fi în stare a combate sau a negă cumca diferitele populațiuni ce compun această patria comună, au asemenea drept în patria comună, cumca asie-dara principiu egalității de drept este deplinu întemeiatu pentru ele? Nege, combata această, dacă cutăza cineva; constatezu inse că până acum n'am auditu încă de nici o parte negandu sau combatendu. — Alu doilea principiu cardinal alu proiectului nostru, principiu ce curge din celu d'antiau, este, ca condițiile de cultură sau de dezvoltare limbii se fia pentru fia-care națiune totu aceeași. Cine pot negă sau trage la îndoială dreptatea și îndreptățirea acestui principiu! — Întregitatea țerii este alu treile principiu cardinal în proiectulu nostru, era în proiectulu comisiunii centrale totu acestu principiu este uniculu principiu cardinal. În contra acestuia, ca unulu comunu în ambele proiecte, nu s'a formatu de nici o parte excepțiune, și asie elu este uniculu necontestatu.

Deci mergu mai de parte. S'a diu că după proiectulu nostru se asuprescu și nimicescu minoritățile naționale în viața publică; pentru că acela la determinarea naționalității publice și limbii oficiale pune în aplicare principiu majorității poporului și asie minoritățile naționale le sacrifică majorității. — Candu au primitu autorii proiectului nostru principiu de majoritate în determinarea naționalității și limbii oficiale prin comunitate, comitate și cercuri, ei au facut'o această crediendu că este cu cale ca într'o dița parlamentară se se primescă și aplice unu principiu fundamental alu parlamentarismului; (între-rumpere: poftimu, aplicati acelu principiu la Ungaria întreaga!) — Dora nu l'am aplicatu la țiera întreaga? d'apoi că tocmă după acestu principiu am staveritu dreptulu limbii și naționalității magiare în țiera întreaga! Dar, dloru, dacă s'a și staveritu principiu de majoritate în proiectulu nostru, totuși în catu pentru minorități, de aceea multu mai bine s'a îngrițitu proiectulu nostru, de catu ce s'a îngrițitu proiectulu comisiunii centrale — nu despre minorități, ci chiar despre majoritățile nemagiare din țiera. (Strigare: astă nu stă!) Me rogu, dloru, toate se pot negă; inse că ve proiectulu de lege; poftimu, cetiti-lu și ve veti convinge. Deci imputatiunea această este neîntemeiată, și cu cutezu a repeti că proiectulu nostru des staveresce principiu de majoritate, totuși multu mai favorabilu dispune în privinția minorităților, de catu proiectulu comisiunii centrale.

S'a diu că proiectulu nostru vateama întregitatea și unitatea de stat a țerii; era candu întrebămu că — cum asie, prin ce? ni se spune că prin pretinderea de arondare a comitatelor, respective a cercurilor după naționalități. Se-mi iertati, dloru, concedu că dacă s'ar pretinde ca pentru fia-care naționalitate se se taia unu teritoriu întregu deosebitu, și acestui teritoriu se se dee administratiune, ba înca și legelatiune proprie, motivulu DV. ar fi întemeiat și îndreptatitu; inse imputatiunea că prin astfel de nou arondate cercuri și comitate administrative s'ar atacă întregitatea și unitatea țerii, este o insinuațiune gōla. Dacă prin impartirea țerii în comitate și cercuri administrative s'ar nemici întregitatea țerii, atunci, dloru, întregitatea la noi n'a custatu nici o dată, (strigari: recede!) căci țiera noastră de candu e, a fostu impartită în vr'o cinci dieci de comitate și — Ddiu mai scio, câte cercuri administrative; era noi pentru nouele comitate și districte nu pretindemu cu nemica mai mare autonomia administrativa, de catu este aceea, de care se bucura astadi comitatele; era dacă credeti că diferitele limbe, întrebuintiarea acelor ar fi ceea ce ar sparge întregitatea și unitatea de stat a țerii, atunci trebuie se vi observezu că în estu întielesu țiera și astadi ar fi sparta, căci diferitele de limbe existe în faptă în țiera, și în uncele municipalități se folosescu chiar și în

sferă oficială alte limbe de catu cea magiara. Dar Ve rogu, dloru, se-mi spuneti, se pot ore cu dreptu cuvontu privi de violata întregitatea patriei — pentru că buna-ora în districtele Nasedului și Fagarasiului limbă oficială pentru administratiunea întreaga este cea română? Bucuros primescu capacitari și argumente, cari au întielesu, inse vi marturisescu că argumentulu citatu n'are întielesu; — dar mai adaugu că arondarea pretinsa de noi și atacata atatu de mult de cealaltă parte, nu este unu principiu fundamental în proiectulu nostru, ci este numai o regula primită ca medilocu la aplicarea mai usioră a principiului egalității de drept în privinția limbelor. Deci dacă această regula nu Vi place, dacă ea vi face scrupuli, poftimu, stergeti-o, precum Vi-au dechiaratu această mai multi dintre conaționalii mei; dar apoi aflatu altă, altu principiu mai bunu.

Am auditu, totu din motivulu arondarilor propuse de noi, amintindu-se ceva amăgiri din afara, ceva despotu. Asie credu că este pecatu a vorbi de asemenea; căci eu nu credu se fia cineva în această casa, sau macar în totă patria noastră, carele într'adeveru s'ar teme de atari amăgiri, de atare despotu, pentru cuvontulu arondarilor menționate.

Si aceea s'a imputatu proiectului nostru de lege, că cere ca naționalitățile se fie respectate la impartirea funcțiilor și demnităților mai nalte. Se-mi iertati a vi observă si aci, că naționalitățile au invetiutu a precepe importantia funcțiilor și demnităților mai nalte chiar de la dvōstre, de la magiari. Este cunoscutu, dloru că de seculi a fostu unu gravamine principale alu țerii, pentru aplicarea de straini în funcțiile mai nalte. Nu afirmu de - adreptulu că amplotiulu magiaru fatia cu poporul nemagiaru, este strainu; totuși în catu acela, carele este chiamatu a stă cu poporul în atingere oficială și a-lu conduce și a-lu apără, nu precepe limbă poporului și nu cunoșce datinele și plecarile și prejudețele poporului, elu cade în categoria de strainu, și pretensiunea noastră si-are însemnetate și îndreptățirea ei învederat, precum dvōstra prē bine seiti această. Dar si altmintecea ce este mai naturalu, de catu ca naționalitățile patriei egal îndreptățite, se fia reprezentate și respectate în toate sferile vieții publice, de diosu până sus la regimu. Cu toate acestea, vi marturisescu că eu din parte-mi nici la această pretensiune nu tienu cu atața rigōre, în catu s'o consideru de o trebuință absolută, buna-ora ca principiele cardinale mai sus discuse, și la desbaterea specială potemu luă acestu punctu la critica fora crutiare.

Ni s'a diu că prin egală îndreptare a limbelor se îngreuiăza administratiunea justiției și guvernarea; ba am auditu amintindu-se și privinție financiară. — Nu incăpe îndoială ca administratiunea este mai grea la poporul de mai multe limbe, de catu la celu de o limbă, și că este mai grea candu se folosescu mai multe limbe, și si mai grea candu funcționarii nu precepu aceste limbe; ascenea este adeveratu că administratiunea este mai scumpă, candu tocmă pentru diferitele limbelor trebuie se fie aplicati dirigatori speciali, dar — credu — mai scumpă, candu ea este avisată la ajutoriulu dragomanilor și translatorilor. Ea inse, dloru, asie sciu că administratiunea promptă și efina, catu de bunu, nu sunt scopuri de frunte, ci numai medilōce spre acelu scopu alu statului, și pentru aceea asie tienu că nu este cu cale a respinge dreptele pretenșiuni naționale în privinția limbii, pentru cuvontulu administratiunii rapedi și efine. Este grea, dloru, administratiunea, și scumpă și din aca cauza, pentru că țiera este mare și estinsă. Deci dacă vom vre se tienu prē multu la administratiunea usioră și efina, am potē pretinde și aceea ca se ni micșorāmu țiera, se ni-o reducemu; atunci de buna sēma administratiunea va fi mai usioră și mai efina. (Claritate.) Vedeti, dloru, la ce consecinție potu se duca argumentele fora cale. (Strigari: destulu, se votāmu!)

Totu moreu ni se amintescu întregitatea țerii și unitatea ei politică ca scopulu și principiu supremu, din care trebuie se procedem. După mine, scopulu supremu alu statului nu e această; întregitatea și unitatea de stat sunt numai medilōce, cari dacă se întrebuintiēza reu, devinu medilōce rele. Scopulu de frunte, dloru, este cultura și fericirea poporului statului; și cine lu perde din vedere

acestu scopu, acela — se-mi credeti că nu va ajunge nici acelu scopu, pe care dvōstre-lu tienu de scopulu celu mai naltu alu statului era eu, precum disei, lu tienu numai de medilocu la scopu, adică nici asigurarea întregității și unității patriei.

Se-mi credeti, dloru că chiar asigurarea întregității patriei mai bine o vom ajunge tocmă prin egalitatea de drept garantată tuturor naționalilor.

Am auditu dicendu-se: n'aveti a ve teme că prin aceea, că nu se acōrdă egal drepturi pentru fie-care naționalitate și limbă în viața publică, ele ar suferi și perī; căci dovedesce exemplulu trecutulu, cumca n'a peritu nici o naționalitate, elomentulu magiaru n'a nimicitu nici pre un'a.

Este adeveru că diferitele naționalități există, n'au peritu în trecut; dar inse este mare diferinția între trecut și presinte. Dm̄nitorii trecutulu au fostu feudalismulu și despotia; nu li-a pasatu acestor de luminarea poporului și tocmă pentru aceea nici nu s'au îngrițitu aceea că în ce limbă vorbesce poporul; s'au multiamitu ca poporul se li sierbēscă. Dar de totu altulu este spiritulu timpulu presinte; astadi nu se potē negă, că există staturi și regime, cari lucra la stergera naționalităților. Cautati numai la Rusia, cea amintită de atatea ori tocmă de Voi! În trecut, dacă s'a întemplat unde va amalgamsatiune, s'a întemplat pe cale naturală, adică a amalgamisatu poporul mai valorosu pe celu mai slabu la naționalitate, inse de desnatiionalizare maieștrita n'a fostu atunci vorbă, pre candu astadi desnatiionalisarile au devenitu maieștria politică. Prin această deslucire eu nu voi se diu că dora și guvernulu și legelatiunea noastră ambla cu astfel de maieștria, ci am amintitu cele dise pentru ca se precēpa Onorata casa, că — diu incăpe prepusu, era prepusulu este daunosu.

Ni se dice că nu se potu concede comitate sau districte naționale de administratiune, peste totu nu se potu recunoșce și acordă drepturi naționale în mesura atatu de mare, precum pretinde proiectulu minorității, pentru că în estu casu s'ar potē ca mane-poinanc, la ocaziune favorabile, naționalii se se despartă cu totulu de catra această patria. Dar me rogu, ore este această argumentu? Ore dacă într'adeveru potemu se avemu cuvontu a ne teme de asemenea casu din partea poporilor multiumite, ce trebuie se acceptāmu din partea lor dacă ele vor fi nemultiumite, neîndestultite! Eu, dloru asie credu că dacă tocmă este cineva ca se nătrēscă o temere ca această, unulu ca acela cu atatu mai vertosu ar trebui se voteze pentru multiumirea naționalităților patriei, dându-le toate condițiile care ceru ele pentru asigurarea existenței, culturale, limbii lor.

În fine se-mi fie iertatu a reflectă și din parte-mi la unele cuvinte ale onoratului domnu ministru de culte; a diu adică dlu ministru că — „nu există putere care, se-lu induplece a paresi terenulu libertății, alu concurenței libere și a se retrage ērasi între bastiōnele privilegiilor.”

Onorata casa! Eu asiu gratulă parlamentului și guvernului, dacă asiu observă că într'adeveru a trecutulu timpulu privilegiilor; dar proiectulu de lege alu comisiunii centrale ni dovedesce tocmă contrariulu, aceea adică că pre candu pretinde a face dispușetiuni despre egalea îndreptare națională, elu ni infatisiēza unu proiect de lege despre omnipotinția naționalității și limbii magiare, care proiect de lege, ori catu am vrē se negāmu, redicandu-se la validitate de lege, ar fi celu mai învederatulu privilegiu eschisivu.

Din toate aceste privinție și motive, eu O. casa, din parte-mi nici într'unu tipu n'asiu potē primī de base a discusiunii speciale proiectulu comisiunii centrale, și de orace proiectulu o. dnu Fr. Deák atatu în privinția principiilor catu și în a celor mai multe dispușetiuni speciale în esinția nu se deosebesc, — nu-lu potu primī neci pre această. Din contra, fiindu că principiele proiectului minorității sunt de astfel, încatu ele corespondu în toate privințiile dreptății, ecitatei și necesității, și fiindu acel vorbă numai de principie, pentru această numai și numai pe această lu potu primī de base la desbaterea specială.

Cuventarea deputat. Alessandro Mocioni in sedinta din 28 nov. a dietei ung. la desbaterea causei de nationalitate.

Onorata Casa! De asta data nu voi se ustanescu atentiunea On. Case prin o lunga cuventare cas de unadi. Neci asiu fi luat cuventulu, daca nu credeamu de lipsa a dá ca- teva respunsuri scurte la observatiunile ce le- am auditu. Mai multi dd. deputati si oratori escelinti, des' nu-mi fecera imputatiune, totusi mi pomenira cá in discursulu meu de unadi am fostu doctrinariu; si érasí cumca doctrina- rismulu póte se fie la loculu seu aiurea, dar nu in legelatiune, unde cestiunile practice trebu- escu deslegate in modu practicú.

Nu sciu in catu am fostu doctrinariu, neci vreu se disputu despre acésta, dar asié credu cumca la tóta intemplanca interesele poporului si ale tierii capeta atunci satisfacere mai multa daca prin lege vom stabili egali- tatea de dreptu, fie chiar pe bas'a doctrina- rismului, — de catu atunci daca nemicimu a- césta egalitate de dreptu, precum o face a- césta proiectulu comisiunei centrali, des' din alta causa, éra nu defelu din caus'a d'a incun- jurá doctrinarismulu fie chiar la aparintia.

Pré onor. ablegatu Giorgiu Bartal a privitu cestiunea din punctulu politiceí mai nalte si a disu cumca deslegarea acestei ces- tiuni astadi nu mai este o causa eschisivu patriotica (interna), — si cumca sustienerea pacii universali, celei atatu de amenintiate, pretinde consolidarea imperatíei austro-ungu- resci.

Eu n'am facutu cunoscintia cu politic'a mai nalta, si de aceea am crediutu pururea cumca numai unia politica e buna, adeca: politic'a dreptului. De altminte, atá'a potu spune si in politic'a nalta, cumca des' do- rescu sustienerea pacii universali, pacea lumii, totusi abié potu crede cá imperiulu austro- ungurescu — ori catu ar fi de consolidatu — se fie in stare a sustiené pacea universala, pe carea o potu turburá atate alte poteri, unele si mai tari.

Dar in deslegarea acestei cestiuni nu este problema nostra d'a asecurá pacea uni- versala, ci avendu noi o problema, acésta nesmintitu e: d'a uní tóte poterile la even- tualitatea unei batalii universale, ca asié in contielegere toti se fimu gata a privi cu cu- ragiu in fat'a periculu, ceea ce nu se póte fora egalitate in drepturi; si tocma asta e- galitate lipsese din proiectulu comisiunei centrali. (Aprobari.)

De mi se ierta se spunu impressiunea ce a facu'to a supra-mi intregulu decursu alu discusiunei, apoi voi marturisi cumca adeve- rat'a obiectivitate ce nu s'a perdutu din vede- re neci de una parte neci de al'a, mi-a fostu spre multumire nu mica, (Miscari. S'audimul!) dar eu atá'a mai putienu n'au potutu se face a supra-mi impressiune buna acele cuvinte finali de ieri ale unui deputatu, carele intr' a- tata s'a departatu de obiectivitate, in catu ata- cá de a dreptulu regulele de buna cuvintia. (S'audimul!)

Nu vreu se-lu numescu pre acelu ablegatu. (S'audimul!) Nu m'a surprinsu, cáci acú nu pentru prima óra s'a por- tatu densulu astfelu. Se póte cá cerculu seu socialu primese cu placere asemene por- tare. Numai de un'a mi pare reu, si acésta in- tru interesulu lui, adeca cumca pentru mo- mentu a uitatu cá nu e in cerculu seu socialu, ci in parlamentu. (Cine a fostu?) Stefanides.

D. ministru alu invetiamentului, tienendu de unadi o cuventare — dupa datina-i — elo- cinte si eminite, a disu intre altele cumca la deslegarea acestei cestiuni, nu trebuie se ac- ceptámu modulu de privire alu singuratece- loru nationalitati, ci pre alu tierii: cáci aceste interese sunt identice la tóte natiunile. — Purcediendu tocm'a de aci, d. ministru trebuiá se priméscu prin consecintia vótlulu minorita- tei: cáci daca interesele sunt identice, apoi din asta identitate se nasce si identitatea scutului legalu, adeca egalitatea, carea in pro- iectulu comisiunei centrali nu se póte gasi. Daca nu m'a surprinsu a audí de la d. ministru o argumentatiune eminente si legica, apoi nu m'am aseptatu la acele cuvinte de la dsa, prin cari dice cá „sunt multi in credint'a cumca cestiunea de nationalitate s'a nascutu prin ambitiunea unoru singurateci séu prin nisuinte si mai dejositorie.“

In adeveru, d. ministru adause cumca dsa nu crede acésta. Eu nu vreu se intorcu

acésta sentintia, cáci asiu cadé tocm'a in pe- catulu in care a caditu d. ministru, nesmin- titu cá fora voi'a sa.

A disu ministru lu invetiamentului cum- ca arondarea e medilocu; scopu este domnirea.

Dar merse mai departe dicendu cá si domnirea e numai medilocu; scopu, in fine; e multiamirea nationalitatiloru, si cu asta oca- siune ni spuse cá nu vre se examine daca si in catu proiectulu minoritatei ar poté multi- amí pre cele lalte nationalitati: pre un'a de securu n'o multiamesece, si acésta e natiunea nemtiésca, carea defelu nu póte fi multiamita pre bas'a proiectului minoritatei.

Numai pe scurtu voi se spunu diferin- t'a ce existe pentru nemti intre proiectulu maioritatei si cel'a alu minoritatei.

In virtutea proiectului minoritatiei, nemtii — precum odata a observatu si d. mi- nistru — nu multu vor dobandi prin aron- dare. E securu inse cá cele 16 orasie sepu- siane vor fi nemtiesci, si sunt in tíera mai multe alte orasie nemtiesci, caror'a proieptu minoritatei li dá limb'a propria in aface- rile loru interne si in corespondintiele externe. Acésta nemtii nu vor poté avé neci-odata pre bas'a proiectului maioritatei: cáci intr'a- césta limb'a magiara este eschisivu pen- tru afacerile tuturoru municipieloru.

Dupa proiectulu minoritatei, nemtiésca póte avé rol'a de limb'a a dóua in comitate, — asidere in fie-care comitatu, unde sunt nemti, pe terenulu justitiei va avé dreptu e- galu cu cele lalte nationalitati. Dupa proieptu maioritatei, nemtiésca este eschisa de pe terenulu justitiei tocm'a casí cele lalte limbe, afara de magiara, ceea ce au si demonstratu dd. deputati antevorbitori.

Dupa proiectulu minoritatei, natiunea nemtiésca póte se folosésca limb'a sa propria nu numai in adunările comunali si municipi- pali, ci si aici in dieta. Cumca proiectulu ma- joritatei o eschide de la acestu dreptu, — e de prisosu se demustru.

Minoritatea dá limb'e nemtiesci la uni- versitate drepturile ce le au si cele lalte, des' nu tocm'a acele drepturi ce se dau limb'e ma- giare chiar in proiectulu minoritatei. Majori- tatea vre numai o catedra pentru literatur'a nemtiésca.

Nu potu sci cá proiectulu minoritatei multiamesece óre pre nemti? dar daca ar tre- bui se aléga intre aceste dóue proiepte, apoi credu cumca alegerea nu li-ar fi anevioia.

A mai disu d. ministru un'a, si intr'acé- st'a a mersu cu doctrinarismulu dóra mai de- partie de catu mine, a disu cá „daca in pro- iectulu am prochiamá principiulu arondarii, a- vendu acésta o influintia extraordinaria a supra- administratiunei din tíera intréga: n'am poté se-lu otarimu numai ca per tangentem: ci mai antaiu ar trebui se satisfacemu unoru condi- tiuni premergatórie, si mai nainte de tóte s'esta- bilimu unele criterie active ale nationalitatei, pentru ca asié se potemu apoi constató cumca in care comitatu care nationalitate e in pre- cumpenire. Dar dsa nu s'a opritu aci, plecá mai departe afirmandu cá ni trebuie o asié- numita „Jurisdiction-Norm“ pentru a sci cá in care casu, care judetiu e competente, apoi o procedura separata pentru a sci decurgerea procesului, incheierea lui, a caruia fine este cumca judecatoriulu va se condemne pe res- pectivulu individu a fi serbu, romanu, séu némtiu.“

Marturisescu cá la subscrierea proiectu- lui minoritatei, nu mi-am adusu a minte de aceste greutati: dar, presupunendu existintia tuturoru acestoru greutati (cáci e lucrucoscien- tiosu a otari cumca in care comitatu care na- tiunalitate este in preponderantia, si prin ur- mare pe bas'a maioritatei a pronuncia limb'a domnitória) totusi credu cá acelu principiu ar trebui se-lu aplicámu cu consciintia nu dupli- cata ci insiesita mai nainte d'a pronuncia cumca limb'a magiara este cea oficiala in tíera. (Claritate in drépt'a. Intrerumperi: Asié e!) Cáci, On. Casa! daca pe bas'a dateloru statisticu nu se póte otari carea este limb'a maioritatei din cutare comitatu; apoi eu atá'a mai putienu se póte face acésta pentru tíera intréga, — si a nume intru interesulu mino- ritatei contra maioritatei.

Dar, On. Casa! daca proiectulu minorita- tei ar dá ansa la infintierea unoru asemene judetie, cari se condemne pre individu a fi serbu, romanu séu némtiu: apoi proiectulu binemeritatului deputatu alu Pestei trece peste acestu criteriu obiectivu, trece peste tó-

ta procedur'a, peste tóte forurile judecatoresci, si pe fie, care individu din tíera lu condémna de a dreptulu de magiaru. (Claritate.)

D. ministru de instructiune dise cá „re- cunósce cumca prin provocatiunea la Belgiu si Suintier'a respectivii n'au smintitu loculu ci numai timpulu; cáci acele relatii au esi- statu cu multu nainte de una miá de anii.“

Eu inca am provocatu la Belgiu si la Suintier'a, deci cauta se respundu observatiu- niloru dlui ministru. La Belgiu am provocatu ca se demustru cumca egalitatea de dreptu nu este in opusatiune cu unitatea si cu ide'a fundamentala a statului. — Am provocatu la Suintier'a, la statulu federativu, la cantónele sale de poporatiuni diverse, ca se demustru cá efectuarea egalei indreptatiri nu este impo- sibilitate ci tocm'a fapta.

Contra acestor'a d. ministru mi dice cá am smintitu cu veri una miá de ani. Se nu fie cu superare dlui ministru, dar nainte cu una miá de ani Belgiu si Suintier'a neci au fostu pre lume, necum se fie avutu relatiiunile pomenite.

A provocatu d. ministru la asemenarea ce existe intre conceptele religiunei si celea ale nationalitatei. Acésta nu se póte trage la indoicla, cáci des' aceste dóue concepte dife- rescu in esintia si cuprinsulu loru, dar con- vinu totusi la origine, la efepte si la rezultate, — cáci ambele au natur'a ideiloru domnitóric. Si tocm'a d. ministru va sci mai bine cumca ide'a libertatii religionarie nu s'a realizatu deplinu atunci, candu in urmarea frecariloru religionarie s'a prochiamatu libertatea consci- intici; ci numai atunci candu pre langa liber- tatea consciintiei si cultulu divin publicu — s'a asecuratu si indreptatiunea singurateceloru confesiuni ca atari. Si precum interesele reli- giunarie nu se potu multiamí pre bas'a indi- vidului, totu asié pretensiunile nationali nu se potu multiamí pre bas'a individului ci numai pre bas'a natiunei.

Dice d. ministru cumca civilisatiunea pe- riclita nationalitatile; si adauge totodata cum- ca acestu periclu nu-lu vom poté incunjurá prin aceea cumca pre singuratecele nationali- tati le vom invelu in legi ca pre mumii si apoi astfelu le vom depune in camerele de morti ale municipieloru.

Acésta e adeveru, dar noi nu vremu se depunemu nationalitatile in momentu ca pre mumii, ci dorimu ca natiunile vie se fie prin legi recunoscute si asecurate ca subiecte de drepturi. Dar daca proiectulu minoritatei de- pune mumii in camerele de morti ale munic- pieloru: apoi de alta parte potu indrasni a o spune cumca proiectulu maioritatei ingrópa in cript'a din piramid'a supematíei unguresci, ingrópa nu mumii ci natiuni vii.

D. ministru de culte dise cá nu existe acea fortia séu potere carea se-lu misce de pe terenulu concursului liberu. — E bine, nimene nu se unesece intr'acésta cu o dorin- tia mai sincera de catu mine, de catu noi cari subscrieramu proiectulu minoritatei. Dar tocm'a concursulu liberu si-are conditiunea prima ca ori se nu dámu nimeni scutu legalu, ori se-lu dámu tuturor'a in mesura egala. Acésta e ceea ce se gasesce in proiectulu minorita- tei si carea — precum am mai disu — lip- sescu din alu maioritatei. (Recede). Daca do- rescu onorat'a casa, sum gata a recede cáci nu vreu se abusezu de stimat'a ei atentiune. (Se audimul! Se audimul!)

On. colegu Colomanu Tisza a tienutu o cuventare multu elocinte, precum vorbesce dsa pururea. Cu argumente agere a datu na- vala peste proiectulu minoritatei. Se-mi va fi iertatu voi esprime o modesta dorintia, asiu dorí istel'a sa macar pentru 10 minute, ca se-i potu responde. A disu d. deputatu Tisza cá densulu nu vre se-si bazeze cuven- tarea pe teori'a de natiuni euceritóric si na- tiuni eucerite; si apoi ni spuse cá mai vertosu trei acusari s'au facutu proiectulu de la co- misiunea centrala. Prim'a cá cuprinde supre- matia magiara, a dóua cá dá privilegiu, si a trei'a cá decretéza mórté natiuniloru.

Supematia, carea in proiectulu comi- siunei centr. e asecurata prin lege, d. ablegatu voiesce a o scusa dicendu cá natiunei ungu- resci atatu pentru numerositatea ei catu si in urmarea unei culturi superioare si a averiloru, i compete dreptulu d'a avé limb'a sa de ofi- ciala in centru si de medilocitória. O asemene supematia legala — insusi n'a denegatu cá nu e legala — dise cá si-are de factori natu- rali nu numai numerulu, ci si cultur'a mai

nalta si averea. Dar mi se pare cá prin acé- st'a d. ablegatu si-a contradisu insusi; cáci des' potemu face legi cari se íee in conside- ratiune nu numai numerulu ci si averea, de securu inse cá atari legi cari din caus'a averii facu desclinire intre cetatienu si cetatienu — nu mai corespundu egalitatei de dreptu, sunt privilegie.

Dise d. ablegatu cá nu s'ar fi opusu in- tru a recunósce legalminte natiunile de su- biecte juridice, daca n'ar fi auditu cele dise de mine candu trasei paralela intre natiuni si intre corporatiunile infintiate prin asociare libera. Dar, O. Casa! daca mi va concede d. ablegatu cá au fostu bine dise, apoi va tre- bui se-mi concéda si aceea cá realizarea na- turala a acelor'a nu se va poté impedecá neci atunci, candu ar voi se le ignoreze oficial- mente.

Ne-a intrebatu onor. colegu cá de ce portámu temere de acele prerogative legali ale natiunei magiare, cáci natiunea magiara — daca vom considerá macar numai nume- rulu ei — nu este in stare se ne magiariseze. Me impartasiescu la acésta parere, si tocm'a pentru acésta nu portu veri o temere despre venitoriulu natiunei mele: dar de-óra-ce insusi d. ablegatu vede cá magiarisarea nu e cu po- tintia, pecatu cá se pune cu securea la unu lemnu atatu de grasu unde scie din capulu loculu cá nu va ispraví nemica.

Dupa acestea, On. Casa! astadi nu-mi mai magulesce sperantia cá maioritatea ar primi proiectulu minoritatei (miscare), dar un'a mai am de observatu, adeca cumca ces- tiunea des' se va decide astfelu, totu nu va fi deslegata, si de aceea dorescu ca — daca ces- tiunea nu se desléga — se dee Ddiu se trámu intre cercustantie si relatii de atare natura ca se mai potemu reveni la cestiune, mai tardiu dóra se mai avemu odata oca- siune, ca se nuni-o deslege altulu: cáci de ni-ardeslegá- o altulu, acésta deslegare a buna séma ar fi ast- felu, in catu nar multiamí neci pe cei ce nu sunt de o parere cu mine, neci pre sotii mei de credintia. Cestiunea de nationalitate s'a a- semenatu a dese ori nodulu gordianu. Ddiu se ne ferésca de cutare Alessandro alu 2-le, care se taie nodulu cu spada. (Aprobari din partea deputatiloru nationali.)

Cuventarea deputatului Florianu Varga la desbaterea causei de nationalitate in die' a ung.

Onoratu corpu legiuitoriu! Vedu cá au trecut 4 dile de candu desbatemu cestiunea nationalitatiloru, dar credu cá importantia si insemnataea causei acesteia pretinde o des- batere atatu de lunga.

Cestiunea nationalitatiloru se desbate pe bazele aloru dóue proiepte de lege, precepu celu prezentatu de comisiune si cel'a alu mi- noritatiei prezentatu de d. ablegatu Alessandro Mocioni.

Petrecendu cu atentiune argumintele a- duse de o parte si de al'a pentru aceste dóue proiepte de lege, mai vertosu principiile a- duse de aderintia si partinatorii proiectului de lege alu comisiunei centrali, marturisescu sinceru cá principiile acelea neci de catu nu m'au convinsu despre bunetatea legii acelu proiectu, (Strigari; Scimu acésta!) si fiindu cá proiectulu acelu nu contine nemica bunu, neci va idestulí pe natiunile nemagiare; din contra, argumintele aduse de dd. ablegati A. Mocioni si Dobrzansky pentru proiectulu minoritatiei fiindu drepte si necontestabile, m'au convinsu in gradulu supremu cá daca se va primi proiectulu minoritatiei de base pentru desbaterea speciala, atunci natiunile nema- giare locuitorie in tíera vor fi cu totulu in- destulite, cáci prin acésta li-am asecurá drepturile loru naturali, pre candu cu proiectulu comisiunei centrali le-am impedecá in eserciarea loru, ba chiar le-am despoia de ele. (Strigari; Sgomotu mare.)

On. Casa! Multi ablegati din partea drépta se mira fórté cá de ce ablegatii romani si serbi partinescu cu atá'a zelu proiectulu de lege prezentatu de ei. Domniloru! despre acésta n'aveți se ve mirati, eu o aflu fórté na- turala, cáci de existe o natiune, si-are nesmintitu caracteru propriu nationalu, si avendu acestu caracteru nationalu, trebuie se apere si sustie- na tóte acele insusiri prin cari nationalitatea sa se manifesta, si cugetu cá intre acestea limb'a cuprinde loculu primu; de-i place nati- unei magiare a aperi séu a si impune altóra

limb'a sa, atunci nu ve mirati daca ablegatii romani si serbi apera limb'a nationalitatii lor totu din acea cauza, si de aceea eu tienu de forte naturalu si cu consecintia ca ablegatii serbi si romani se combata acelu proiectu ce tinde din tote poterile la nemicierea seu macar numai la periclitarea nationalitatii lor.

Retornandu la proiectulu de lege alu comisiunei centrale, marturisescu ca neci intru unu chipu nu potu primi neci proiectulu comisiunei centrale, neci proiectulu condeputatului nostru Francescu Deak.

Multe si nenumerate sunt cauzele pentru cari nu potu primi proiectulu acestu stricatiou si neindestulitoriu.

Din acestea se-mi fie iertatu a pomeni numai doue.

Antaia e titulu, a doua e §-lu ultim.

Daca proiectulu de lege are acestu titlu: „Proiectu de lege in caus'a egalitatii de dreptu nationalu,” — atunci la tota intemplantia dorescu, ba si pretindu de la legislatiune ca se numesca in proiectu pe acele natii caror'a dice ca li da egalitate, cari locuescu in tiara si esistu in adeveru; de orace inse acelea nu sunt numite, chiar titulu contradice intregulu testu din proiectu, cauzesca cea mai mare indignatiune la natii nemagiare locutiore in tiara.

Ultimulu §. dice: „Dispositiunile legiloru vechi contrarie ordinatiuniloru de mai sus, se nimicescu prin acestu lege.”

Intrebu, On. Casa! daca legiutorii magiari candu aduceau legi in dieta numai cu participarea claselor privilegiate, nu s'au uitatu de dreptate si amintira in lege pe natii locutiore in tiara, precum demustrea acest'a si Tripartitum in partea III., §. 25, — de ce nu facu acest'a si acum'a?

In adeveru forte me miru ca acum candu ne aflamu pe terenulu civilisatiunei, proiectulu presentu de lege in locu de a merge nainte, merge napoi.

Marturisescu, On. Case ca partinescu din adanculu inimii mele proiectulu minoritatii, si voiescu ca se se primesca de basa la desbaterea speciala, inse de nu se va intemplantu acest'a, ci proiectulu comisiunei centrale se va primi, dechiaru din capulu locului ca nu voiu lua parte la desbaterea speciala din doue cauze.

Antaiu pentru ca vedu ca prin proiectulu acelu se intentioneza mortea spiretuala a poporaloru nemagiare. (Strigari infocate: Nu e adeveru!)

A doua, pentru ca forte me temu ca se va implini cunoscutulu proverbiu ungurescu ce dice: „cine sepa grupa altuia, cade insusi in ea.”

Presedintele: Mi tienu de detorintia a roga pe d. ablegatu ca se binevoiesca a ni splicu cum precepe densulu ca natiunea magiara voiesce mortea natiuniloru nemagiare?

Varga: Eu nu credu se aiba d. presedinte dreptu a trage pe cineva la respunsu. — Asi e o precepu ca proiectulu voiesce se ucida spiretualmintu pe natiunea mea.

Presedintele: CREDU CA D. ABLEGATU PRIN SPICATIUNE A RETRASU ACEA SPRESIUNE CE SE POTEVA MISTIFICA.

Varga: Da, am retrasu ceea ce nu am disu, ca eu n'am numitu pe natiunea magiara, ci numai proiectulu de lege.

Nu voiescu a mai vorbi multu la proiectulu de pre tapetu, dechiaru sinceru denou cumca spriginescu proiectulu minoritatii, — totodata voiu se observu ceva la o parte a cuventariului dlu ministru de culte. (Se audim!)

Dlu ministru de culte a disu la capetulu vorbirii sale: „Multimuta atopoteriului ca traimu in seculu libertatii, si nu e retorica neci potere ce ne-ar poté suatuf ca de pe terenulu emulatiunii libere si alu libertatii se repasimu erasi intre barierele privilegiiloru.”

Daca e adeveru ca traimu in seculu libertatii, atunci e adeveru si aceea ca: „nu e retorica, neci potere ce ar poté despoia natiunea mea de clenodiulu celu mai scumpu — de limba, a o despoia in seculu libertatii.”

Inse de a priceputu d. ministru si aceea ca nu vietuim intr'unu seculu in care se impartu privilegii, apoi respundu la acest'a: „Natiunile nu au datina a cersi ori a pretinde, neci privilegii neci drepturi; privilegii natiuniloru sunt, sunt innascute si basate pe propriile lor drepturi naturali, cari nu se potu da prin lege ci se potu numai recunosce, si statulu, care nu voiesce se asecure dreptu-

rile natiuniloru vie, urmésca celei mai neferice politice.

Romania si diurnalele francesei.

Pres'a francesca de cateva dile pare forte neliniscita in privint'a cestiunei romane. Daca am retacif a crede numeroasele articule ce s'au publicatu la Paris despre acestu neferice cestiune, — de acum nainte n'ar mai fi de catu unu singuru periclu pentru pacea Europei, si acestu periclu ar veni de la Bucuresci. Roman'a — in parerea diurnalelor francesi chiar si a celor mai seriose — ar fi unu locu de agitatie si unu isvoru nesecabilu de neliniscire pentru poterile mari. Este catu-va timpu de candu se dicea ca Rus'a prin intrigele sale in principate cerea a turbura afacerile Portii cele dej' atatu de putienu de la Rusia; acum e inspaimentatorea, ingrozitorea, amenintatorea Romania carca ar fi devenitu instrumentulu intentiuniloru ambitiose ale dlui Bismark.

Diurnalele de Viena paru ar fi facutu acestu descoperire de miratu. Pres'a oficiosa din Austria nu inventeza lucruri atatu de frumose numai din amorea catra arte. Amicii dlui Beust nu dovedescu ceva iubire mare catra Prusi'a, si de cate ori potu atribui dlui Bismark ceva intrige negre, nu lipsescu d'a face acest'a. Diurnalele austriace si-joca rofa cu consciintia. A face numele Prusiei uritu in Ungari'a, este o politica buna si intieleginte; modulu nu era anevoia de gasitu: éca Roman'a aci aprópe, s'a parutu forte indemana d'a acusa principatele ca ar fi voitu se turbure de odata si pre Sublim'a Porta si imperiulu Austriei. Guvernulu Romaniei nu numai c'a organizatu bande bulgare pentru a le arunca in Turci'a, densulu a voitu inca se castige provinciile transilvane din Ungari'a. Principele Carolu e unu Hohenzollern; Prusi'a, de alta parte, s'ar bucura daca Austriei i s'ar poté intemplantu ceva lucru neplacutu: deci Prusi'a e vinovata, éca Roman'a si mai multu. Regele Vilelmu e diavolulu, éca principele Carolu e profetulu seu. Acestu modu de cugetare si-a luat aventulu scu, si unu membru a delegatiunei din Pest'a adresu o interpelatiune guvernului ungurescu, voiu se dicu: celui austriacu.

Diurnalele prusiene indaru jura la diei loru cei mari ca n'au nemica d'a face in Roman'a, ca guvernulu lor defelu n'are de cugetu a se ingaii in complicatiuni noue pentru aceste modeste principate; — nu gasescu crediamentu.

Noi nu iubimu multu Prusi'a, nu potemu fi acusat' c'am avé pentru ea fragedime pre mare. I-am facutu unu resboiu forte cerbicosu pentru a nu fi suspitiunati de partialitate in favorea ei. Ei bine, in caus'a ce ne ocupa credemu Prusi'a de totu nevinovata. Nu vom dice ca ea n'ar fi capace de ceea ce ce o acusa, nu pretindemu cumca ea n'ar fi incercatu ce-va pasi la cabinetulu de Bucuresci; dar suntemu convinsi cumca guvernulu romanu nu se da intru intrigele prusiese ca are multa consciintia despre adeveratulu interesu alu Romaniei si despre situatiunea sa reala.

Romanii nu ceru, am mai spus'o, de catu a traí de capulu lor propriu; principele lor a facutu dej' multu pentru restabilirea ordinii si securitatei in statele sale, pentru desvoltarea prosperitatei materiale a tierii, pentru buna-starea supusiloru sei, pentru esplotatiunea regulata a avutiiloru — pana acelu neproductive — ce se ascundu in pamentulu Romaniei. Se fie principatele demne de atata defaimare pentru ca ceru respectu ceva-si mai multu si vasalitate ceva-si mai putiena? Este acest'a o ambitiune fora de mesura? Nu, de securu, si nu ne scimu mira destulu de portarea agresiva a diurnaleloru parisiene, chiar si a celor mai liberali. Numele francescu este iubitu si onoratu in Roman'a; influint'a Francei este mare, si de curundu s'au inceputu acolo subscriptiuni pentru a radica unu monumentu de gloria interventiei francesi in orientu. Deci pres'a francesca, mai putienu de catu in ori carea, nu poté arunca piétra a sup'a unui poporu care nu reclama de catu loculu ce i se cuvina la sórele civilisatiunei moderne.

„L'International.”

Romania.

Spatulu nu ni permite a publica cuventulu de tronu intregu, deci estragemu:

Am constatu cu fericire marea crescere a activitatei poporului romanu, constatu bun'a ordine ce domnesce in tota tier'a si potu dice cu mandria ca natiunea romana naintéza cu pasi rapedi spre a ocupa unu locu in societatea moderna, unde natiunile se clasifica dupa garantiile ce dau de moralitate, dupa titlurile de serviciuri ce aducu umanitatei.

In starea financiara constatamu cu bucuria ca efectele publice, sporite in anulu 1867 cu 15 la sutu, s'au urcatu in acestu anu anca cu 18. Astu-felu obligatiunile rurale, cari la inceputulu anului acestuia aveau cursu de 78, acum se cumpera cu 96, éca obligatiunile Oppenheim cu 84; si cum putea fi intr'altu-felu, candu acum nu numai ca bugetele nostre nu se ecuilibreza cu deficitu, déra ele lasa anca unu excedentu. Intr'adeveru, exercitiulu anulu 1867 s'a inchisu cu unu prisosu de peste doue-dieci milioane lei vechi cu care s'a potutu acoperi deficitulu anulu 1866, fara se mai fimu nevoiti a recurge la unu nouu imprumutu.

Mai departe spune M. Sa ca timpul imprumutariloru au trecut. In relatiunile esterne domnesce amicitia. Roman'a va stimá tratatele.

Publicatiune.

Fiindu ca amesuratu publicatiunei din „Albina” nr. 111 din a. c. la 21 l. c. nu s'a potutu tiené siedintia in caus'a „Casinei romane din Temisióra” pentru ca venisera pre putieni membri, — comitetulu respectivu este insarcinatu a publica altu terminu pentru acelu scopu, si anume pe 8 decemvre st. n. la 10 ore nainte de mediadi in locuint'a rrs. d. protopopu Mel. Dreghicui, rogandu pe toti cati se intereséza de acestu cauza ca se binevoesca a se infatisia.

Temisióra 25/11 1868.

Petru Cermena P. Rotariu
ca presedinte, ca notariu.
(1-2)

Din caus'a serbatorii r. o. de marti, nrlu ven. va apare mercuri ser'a.

Cursurile din 4 decemv. 1868 n. ser'a

(dupa aréutare oficiale.)

	bani	marf.
Imprumutele de stat:		
Cele cu 5% in val. austr.	55.60	50.80
„ „ contributiunali	60.60	60.70
„ „ noue in argint	96. —	96.50
Cele in argint d. 1865 (in 500 franci) ..	71. —	72. —
Cele nationale cu 5% (jan.)	64.60	64.75
„ metalice cu 5%	58.70	58.80
„ „ „ maiu-nov.	60.10	60.25
„ „ 4 1/2% „	52.50	53.75
„ „ 4% „	46.50	46.75
„ „ 3% „	34.75	35.25
Efecte de loteria:		
Sortile de stat din 1864	104.20	104.40
„ „ „ 1860 1/2 in cele intregu ..	91.40	91.60
„ „ „ 1/2 separata	97.75	98.25
„ „ 4% din 1864	84.50	85. —
„ „ din 1839, 1/2	183.50	184. —
bancet de credit	147. —	147. —
societ. vapor. dunarscu cu 4% ..	93.50	94.50
imprum. princip. Esterházy à 40 fl.	160. —	170. —
„ „ Salm à „ ..	41. —	42. —
„ cont. Palfy à „ ..	31.50	32. —
„ princ. Clary à „ ..	35.50	36.50
„ cont. St. Genois à „ ..	33.50	34. —
„ princ. Windischgrätz à 20 ..	22. —	22.50
„ cont. Waldstein à „ ..	21.50	22.50
„ „ Keglevich à 10 ..	14.50	15.50
Obligatiuni desarcinatore de pamentu:		
Cele din Ungaria	77.85	78.25
„ Banatul tem.	76. —	77. —
„ Bucovina	68.50	69. —
„ Transilvania	72.75	73.25
Actiuni:		
A bancet national	680. —	681. —
„ de credit	248.70	248.90
„ „ „	663. —	665. —
„ „ „	179.50	180. —
A societatei vapor. dunar.	540. —	542. —
„ „ Lloydulu	260. —	262. —
A drumulu ferat de nord.	199. —	199. —
„ „ stat	311.50	311.99
„ „ „ apus (Elisabeth) ..	176. —	176.50
„ „ sud.	200.80	201. —
„ „ „ langa Tisza	169.75	170.25
„ „ „ Lemberg-Czernowitz ..	174.50	175. —
Bani:		
Galbenii imperatesci	5.59	5.60
Napoleond'ori	9.37	9.48
Friedrichsd'ori	9.85	9.95
Suverenii engl.	11.85	11.90
imperialii rusesci	—	—
Argintulu	117.25	117.50

Seidlitz-Pulver

de **MOLL.**

Depozitul centralu de trimitere : Apotec'a la „Storch” in Vien'a.

Spre luare a minte. Pe fie-care scutula de Seidlitz-Pulver d'alu meu si po fie-cu din hartiele ce inveliescu dos'a este oficialmintu imprimata a mea marca de precautiune.

Pretulu unei scutule orig. sigilate e 1 fl. 25 cr. Indrumare in tote limbele. Acestu pulbere ocupa fara indoieila antaiulu rangu intro tote medicamintele pana acelu cunoscutu de casa, prin actiunea lui straordinaria, dovedita in tare multe casuri; precum multe mii de scrisori de recunoscentia ce le avemu din tote partile a maroi imperatii adeverescu ca s'au folositu contra *incuierii, nemistuirei si a oparirii*, mai departe contra *garciloru, bólei de rerunchi, de nervi, palpitarii inimei, durerii nervose de capu, congestiunei de sang, afectiuniloru artritice a membritoru*, in fine contra inclinatiei spre *isteria, ipocondria, a gretiei* s. a. si a efectuitu vindecare durabila.

Se afla deposite in **Bucuresci:** la I. Martinovici, la F. Ovesa; in **Botosiani:** la I. Schmelz, apotec. in **Galati:** la apotecarii M. Curtovich si I. A. Cikersky, la apotec'a de curte; in **Giurgevo:** la M. G. Binder; in **Ibraila:** la apotecarii S. R. Potsalis si Dr. C. C. Hepites, la A. Frischmann, apotecariu; in **Iasi:** la A. Jassinski; in **Rusciucu:** la J. Mohos.

Prin firmele de susu se poté inca procura

Adeveratu oleu de ficatu de chitu.

(Dorsch-Leberthran-Oel.)

Soiulu celu mai curatu si folositoriu de untura medicinala din muntii Norvegicii.

Fie-care butelia, pentru a se deosebi de alte soluri de unori din ficatu, este prevediuta ca marca mea de precautiune.

Pretulu unei butelie intregi, cu indrumare 1 fl. 80 cr.; o 1/2, de butelia 1 fl. v. a.

Adeveratulu oleu de ficatu de chitu se folosescu cu celu mai buru resultatu la bóle de peptu si de plamani, la sroofule si rachitis. Vindeca cele mai invecchite bóle reumatice si de podagra, precum si esanteme.

Acestu soi carele este mai curatu si folositoriu intro tote oleurile de ficatu se castiga prin celu mai ingrigitória adunare si alogere de chiti (dorschfisch), inse fara nici unu feliu de procesu chemicu „de óra-ce fluiditatea din stiol'a originala se afla in tocmai in acea stare primitiva, ne slabita, precum a esitu nemedilocitu din man'a naturei.”

A. Moll, apotecariu si fabricantu de produse chemice in Vien'a.